

KONFERENCIJA

Beskućništvo u Republici Hrvatskoj - STANJE I PERSPEKTIVA

PROJEKT

**NOVA PERSPEKTIVA
ZA BESKUĆNIŠTVO**

MJESTO ODRŽAVANJA:

Zagrebačka nadbiskupija,
Nadbiskupijski pastoralni institut,
Zagreb, Kaptol 29a

VRIJEME ODRŽAVANJA:

15. rujna 2023.
od 9:30 do 17:00

Projekt je sufinansirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda

Nacionalna
strategija za
razvoj
civilnoga
društva

Sadržaj ovog materijala isključivo je odgovornost Hrvatske mreže za beskućnike.

PROGRAM KONFERENCIJE

Moderatorica: Barbara Vid

09.30	Registracija sudionika
10.00	Otvaranje konferencije
10.20	Predstavljanje projekta „Nova perspektiva za beskućništvo“ Karla Šneperger, mag.act.soc., Hrvatska mreža za beskućnike
10.35	Kako građani i socijalni radnici percipiraju beskućništvo u Hrvatskoj? Prof .dr. sc. Olja Družić Ljubotina, izv. prof. dr. sc. Marijana Kletečki Radović, izv. prof. dr. sc. Jelena Ogresta, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Studijski centar socijalnog rada
10.55	Život na ulici: ranjivosti, izazovi i prepreke Dr. sc. Lynette Šikić Mićanović, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
11.15	Skriveno beskućništvo Dr. sc. Jadranka Švarc, znanstvena savjetnica u trajnom zvanju u mirovini
11.35	Pauza
11.55	Perspektiva korisnika u procesu kreiranja smjernica za unapređenje politika prema problemu beskućništva Izv. prof. dr. sc. Marijana Kletečki Radović, prof. dr .sc. Olja Družić Ljubotina, izv. prof. dr. sc. Jelena Ogresta, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Studijski centar socijalnog rada
12.15	Kako europeizirati programe stambene integracije beskućnika Prof.dr.sc. Gojko Bežovan, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Studijski centar socijalnog rada
12.35	Pula i socijalno inovativni modeli zbrinjavanja beskućnika Ivana Sokolov, univ.spec.iur, p.o. Pročelnica, Grad Pula, Upravni odjel za društvene djelatnosti i sport
12.55	Problem beskućništva u sustavu socijalne skrbi: izazovi i mogućnosti Štefica Karačić, socijalna radnica, Hrvatska udruga socijalnih radnika
13.15	Ručak

14.00	<p>Panel diskusija: Kako poboljšati položaj beskućnika i ostvariti “novu perspektivu za beskućništvo”? Sudionici: Pučka pravobraniteljica Tena Šimonović Einwalter; Tatjana Katkić Stanić, ravnateljica Zavoda za socijalni rad; prof.dr. Gojko Bežovan, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Studijski centar socijalnog rada; Ivana Sokolov, univ.spec.iur, Grad Pula; Zvonko Mlinar, Hrvatska mreža za beskućnike; Moderatorica: prof. dr. sc. Olja Družić Ljubotina</p>
15.00	<p>Analiza održivosti sustava socijalne integracije beskućnika u Hrvatskoj Marko Horvat, doktorand, Katedra za socijalnu politiku, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Studijski centar socijalnog rada</p>
15.20	<p>Zašto nam treba nacionalni plan za prevenciju i borbu protiv beskućništva Zvonko Mlinar, Hrvatska mreža za beskućnike</p>
15.40	<p>Pauza</p>
15.55	<p>U sjeni ulica: svjetla nade za mentalno zdravlje beskućnika Martina Goluban, mag. psych., Rehabilitacijski centar za stres i traumu</p>
16.15	<p>Imamo li trajno rješenje za osobe u beskućništvu? Helena Babić i Jana Herceg Milin, HCK-Gradsko društvo Crvenog križa Pula</p>
16.35	<p>Rasprava i zaključci</p>

SAŽECI IZLAGANJA

Karla Šneperger, mag.act.soc.,
Hrvatska mreža za beskućnike

PREDSTAVLJANJE PROJEKTA „NOVA PERSPEKTIVA ZA BESKUĆNIŠTVO“

U okviru projekta mapirani su dionici koji doprinose ili mogu doprinijeti skrbi o beskućnicima. Osnovana je Neformalna mreža „Novi put za beskućnike“ Provedeno je sedam znanstvenih istraživanja na temelju kojih su izrađene smjernice javnih politika u područjima: Pravni status beskućnika, Smještaj beskućnika i stambena politike, Zdravlje beskućnika, Socijalne usluge za beskućnike, Zapošljavanje beskućnika, Financiranje usluga za beskućnike i Prevencija beskućništva. Smjernice su prezentirane na okruglim stolovima, radionicama i konferencijama.

Prof. dr. sc. Olja Družić Ljubotina,
Izv. prof. dr. sc. Marijana Kletečki Radović
Izv. prof. dr. sc. Jelena Ogresta
Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Studijski centar socijalnog rada

KAKO GRAĐANI I SOCIJALNI RADNICI PERCIPIRAJU BESKUĆNIŠTVO U HRVATSKOJ?

U izlaganju će biti prikazani rezultati istraživanja javnog mnijenja i stručnjaka (socijalnih radnica/ka) koje je provedeno u okviru projekta Nova perspektiva za beskućništvo.

Istraživanje je provedeno krajem 2021. godine na reprezentativnom uzorku građana/ki Hrvatske te je obuhvaćen značajan broj socijalnih radnica/ka zaposlenih u centrima za socijalnu skrb (današnji zavod za socijalni rad) koji se na svojim odjelima bave problemom beskućništva.

Rezultati pokazuju da i građani/ke i socijalni radnici/ce značajnim dijelom pripisuju uzroke beskućništva strukturalnim uzrocima i okolnostima vlastitog života no kao najviše rangirani uzrok kod obje skupine ističe se ovisnost.

U izlaganju će također biti dijelom prikazani neki rezultati istraživanja koja su provedena u okviru istog projekta s pružateljima usluga i donositeljima odluka.

Dr. sc. Lynette Šikić Mićanović
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

ŽIVOT NA ULICI: RANJIVOSTI, IZAZOVI I PREPREKE

Ova izlaganja, temeljena na kvalitativnom istraživanju koje je proveo tim Instituta Ivo Pilar, istražuje život na ulici među osobama s iskustvom beskućništva u nekoliko gradova u Hrvatskoj. Iako se radi o najekstremnijoj manifestaciji socijalne isključenosti, ulično beskućništvo u Hrvatskoj je još uvijek nedovoljno istraženo iskustvo. Glavne teme o kojima će se raspravljati u ovoj prezentaciji uključuju pregled nekih ranjivosti i izazova ljudi u uličnom beskućništvu, te njihov utjecaj na (sveukupnu) dobrobit. Rasprava će također obuhvatiti prepreke pri zapošljavanju, u zdravstvenoj skrbi i zakonskim pravima koja su neizbježno uobičajena iskustva među ljudima koji se susreću s uličnim beskućništvom i ograničavaju bilo kakav izlaz iz beskućništva.

Dr. sc. Jadranka Švarc
Znanstvena savjetnica u trajnom zvanju u mirovini

SKRIVENO BESKUĆNIŠTVO

Cilj ovog izlaganja jest ukazati na moguće proširenje definicije beskućništva u Hrvatskoj. Postojeći Zakon o socijalni skrbi trenutnom definicijom beskućništva obuhvaća samo osobe bez krova nad glavom ili one koji koriste uslugu organiziranog stanovanja u prihvatilištu ili prenoćištu ne uzimajući u obzir skriveno beskućništvo tj. osobe koje žive u nesigurnim i neadekvatnim uvjetima. Ovaj prijedlog proširenja definicije beskućništva temelji se na kvalitativnom istraživanju Instituta Ivo Pilar o osobama u nesigurnom i neadekvatnom stanovanju koje se temelji na Europskoj tipologiji beskućništva i stambene isključenosti (ETHOS). U izlaganju će se opisati glavne karakteristike skrivenog beskućništva koje mogu pridonijeti njegovom boljem razumijevanju kao i neke preporuke za identificiranje i prevladavanje skrivenog beskućništva.

Izv. prof. dr. sc. Marijana Kletečki Radović
Prof. dr. sc. Olja Družić Ljubotina
Izv. prof. dr. sc. Jelena Ogresta
Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Studijski centar socijalnog rada

PERSPEKTIVA KORISNIKA U PROCESU KREIRANJU SMJERNICA ZA UNAPREĐENJE POLITIKA PREMA PROBLEMU BESKUĆNIŠTVA

Unazad desetak godina sve je izraženiji interes pružatelja usluga za beskućnike za unapređenje javnih politika prema problemu beskućništva. U procesu zagovaranja novih rješenja i *policy* prakse polazi se od razumijevanja da je za ostvarivanje maksimalne dobrobiti korisnika potrebno imati znanstveno utemeljenu i potkrijepljenu praksu koja je obuhvaćena političkim okvirom. U tom kontekstu, uključivanje korisnika usluga - beskućnika u istraživanja, procjenu kvalitete usluga, programa ili plana intervencije, te uključivanja njihove perspektive u kreiranje politika, predstavlja važnu kariku ovog procesa. U tom smislu, u ovom izlaganju bit će prikazani rezultati kvalitativnog istraživanja s beskućnicima (N=24) iz prihvatilišta i prenoćišta u Hrvatskoj (Zagreb, Split i Rijeka) koje je provedeno u okviru projekta *Nova perspektiva za beskućništvo*. Svrha istraživanja bila je donijeti perspektivu korisnika u raspravu o unapređenju javnih politika prema problemu beskućništva kroz pogled korisnika na uslugu smještaja, odnosno na kvalitetu usluga za beskućnike u prihvatilištima i prenoćištima kao temeljne socijalne usluge za beskućnike. Rezultati istraživanja ukazuju na opće zadovoljstvo korisnika, prije svega uslugom smještaja s naglaskom na potrebu za većom dostupnošću određenih usluga, kao što su osnovne zdravstvene ili psihosocijalne usluge u okviru prihvatilišta i prenoćišta. Korisnici usluge smještaja ukazali su na izostanak kontinuiteta u pružanju usluga unutar prihvatilišta i prenoćišta što se može pripisati projektnim financiranjima koja su svojevrsna pružateljima usluga koji su velikim dijelom izloženi takvoj vrsti financiranja. Sudionici istraživanja su različito percipirali osobne mogućnosti izlaska iz statusa beskućnika pri čemu neki smatraju da se neće dugo zadržati u tom statusu, dok drugi ne vide mogućnost izlaska iz takve vrste smještaja s obzirom na nemogućnost rješavanja stambenog pitanja. Rezultati su potvrdili problem začaranog kruga beskućništva. Provedeno istraživanje iz perspektive korisnika ukazalo je na to da je nužno ulagati u kvalitetu usluga smještaja i unaprjeđivati postojeće, kao i ostale socijalne usluge, te pronalaziti

mehanizme pomoći i podrške koji će spriječiti „začarani krug“ beskućništva i isključivo oslanjanje korisnika na usluge smještaja u prihvatilištu/prenoćištu. Pritom je problem stanovanja beskućnika nužno ugraditi u širi kontekst socijalne stambene politike i mjera kojima se povećava šansa za učinkovitu socijalnu integraciju.

Prof.dr.sc. Gojko Bežovan

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Studijski centar socijalnog rada

KAKO EUROPEIZIRATI PROGRAME STAMBENE INTEGRACIJE BESKUĆNIKA

Akcijski plan za provedbu Europskog stupa socijalnih prava (ESSP) u načelu 19. *Stanovanje i pomoć beskućnicima* naslovljava i izazove stambenog zbrinjavanja. Rečeno načelo ističe: onima kojima je to potrebno omogućuje se pristup socijalnim stanovima ili kvalitetnoj pomoći za stanovanje; ranjive osobe imaju pravo na primjerenu pomoć i zaštitu od prisilnih iseljenja; osiguravaju se primjerena skloništa i usluge za beskućnike radi promicanja njihove socijalne uključenosti.

Socijalni semafor u okviru Akcijskog plana daje okvir za monitoring 20 načela ESSP, s 35 indikatora u 12 područja, a među njima je indikator *preopterećenost troškovima stanovanja*, a tu je i sekundarni pokazatelj *stopa osoba koji borave u stambenoj oskudici*.

Na ovom tragu, 2021. donesena je Lisabonska deklaracija o *Europskoj platformi za borbu protiv beskućništva*. Navodilo se kako će pokretanje platforme omogućit državama članicama da usklade pristup problemu i postignu dogovor o obvezama kako bi postigle konkretni napredak u borbi protiv beskućništva.

Za ovo područje 2021. donesena je Rezolucija Europskog parlamenta o pristupu pristojnim i priuštivim mogućnostima stanovanja za sve.

Svakako, ključni je izazov europeizacija politike socijalne integracije beskućnika u Hrvatskoj

Ivana Sokolov, univ.spec.iur.
p.o. Pročelnica
Grad Pula, Upravni odjel za društvene djelatnosti i sport

PULA I SOCIJALNO INOVATIVNI MODELI ZBRINJAVANJA BESKUĆNIKA

Izlaganje će pratiti tijek razvoja koncepta Housing firsta u Puli, a nakon tzv. "krize stanara „Samačkog doma“ u Puli, kada je na ulici trebalo završiti 50 ljudi slabijeg socio-ekonomskog statusa, a Grad nije imao nikakvo rješenje. U svojevrstnoj utrci s vremenom, pronađen je smještaj za jedan dio tih ljudi, međutim Grad Pula je u suradnji s ostalim sudionicima u zajednici počeo promišljati o dugoročnim rješenjima i promjeni socijalne politike. Suradnja s Prihvatilištem za beskućnike i zajednički ciljevi razvoja sustava zbrinjavanja beskućnika, doveli su do ideje predstavljanja koncepta Housing firsta na primjeru Portugala odnosno Lisabona. Njihov je primjer donio Gradu jednu sasvim novu perspektivu, viziju i ideju za prve korake i razvoj koncepta „housing first“ na našim područjima.

Štefica Karačić, socijalna radnica
Hrvatska udruga socijalnih radnika

PROBLEM BESKUĆNIŠTVA U SUSTAVU SOCIJALNE SKRBI: IZAZOVI I MOGUĆNOSTI

Zakonom o socijalnoj skrbi 2011. godine beskućnici su dobili status korisnika u sustavu socijalne skrbi a time i mogućnost pomoći i zaštite u rješavanju svojih životnih poteškoća. Međutim pristup problemu beskućništva u našem društvu još uvijek nije bitno promijenjen u odnosu na ranija razdoblja. Sustav nema razvijenu metodologiju praćenja ovog socijalnog problema niti adekvatne strategije prevencije i suzbijanja beskućništva. Problem je decentraliziran na lokalnu razinu pa su i mogućnosti zaštite nejednake . Specifična obilježja beskućnika i brojne prepreke u zadovoljavanju njihovih potreba poseban su izazov za stručnjake/ pomagače. U zaštiti beskućnika još uvijek prevladava administrativni pristup dok se stručni rad s ovim korisnicima uglavnom odnosi na krizne socijalne intervencije privremenog karaktera. Beskućnicima je značajno otežan pristup socijalnim uslugama jer

zbog neriješenih prethodnih pitanja često ne mogu zadovoljiti propisane uvjete za ostvarivanje prava i usluga u ovom sustavu.

Nije sporno da ovakvu praksu treba mijenjati ali je upitno kako to postići u preopterećenom i pod kapacitiranom sustavu u kojem je beskućništvo još uvijek zanemaren socijalni problem. U tom kontekstu zalaganje za promjenu pristupa ovom fenomenu naš je primarni zadatak. Prije svega važno je prihvatiti činjenicu da socijalna integracija ove marginalizirane društvene skupine treba biti zajednički interes svih javnih službi i društva u cjelini.

Promijenimo smjer ! UKLJUČITI umjesto ISKLJUČITI treba i može postati moto djelovanja u području beskućništva.

Marko Horvat, doktorand

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Studijski centar socijalnog rada

ANALIZA ODRŽIVOSTI SUSTAVA SOCIJALNE INTEGRACIJE BESKUĆNIKA U HRVATSKOJ

Beskućništvo je složen društveni problem s kojim se suočavaju veliki gradovi u Hrvatskoj, zemlji koja je tranzicijom iz socijalizma prešla na slobodno tržišno gospodarstvo. U tom razdoblju odvijala se „give-away“ ili „darovna“ privatizacija javno najamnih stanova, uz povlačenje države sa stambenog tržišta kojim sve više dominiraju špekulativni interesi. S obzirom na sve veći broj beskućnika, Vlada je 2011. uvela programe za zbrinjavanje beskućnika, čije je provođenje zadatak lokalnih samouprava. Postojeće programe socijalne integracije za beskućnike uglavnom vode organizacije civilnog društva. Prethodne studije bavile su se analiziranjem uzroka beskućništva i njihove demografske karakteristike, dok ovaj rad odražava trenutno stanje beskućništva u Hrvatskoj promatrajući nacionalne i lokalne politike, predstavljajući percepciju beskućništva u regije. Cilj ovog rada je sagledati održivost sustava socijalne integracije beskućnika u Hrvatskoj, uzimajući u obzir tri komponente: financijsku održivost, institucionalnu sposobnost i socijalnu održivost organizacija pružatelja usluga. Prikupljanje podataka provedeno je putem ankete, dok je u planu i fokus grupa. Istraživanje će dati odgovore na glavne izazove vezane uz održivost organizacija koje se bave socijalnom integracijom beskućnika te predložiti potrebne mjere koje bi osnažile sustav i time pridonijele učinkovitijim i djelotvornijim politikama.

Zvonko Mlinar
Hrvatska mreža za beskućnike

ZAŠTO NAM TREBA NACIONALNI PLAN ZA PREVENCIJU I BORBU PROTIV BESKUĆNIŠTVA

U okviru smjernica za razvoj javnih politika za tematsko područje „Prevenција beskućništva“ izrađenih na temelju nalaza sedam znanstvenih istraživanja provedenih u okviru projekta te konzultacija s članicama HMB-a i drugim dionicima koji doprinose zbrinjavanju beskućnika, preporuča se donošenje nacionalnog plana za prevenciju i borbu protiv beskućništva.

Polazište za utvrđivanje adekvatnih preventivnih mjera i borbu protiv beskućništva trebala bi biti nova definicija beskućnika koja uključuje osobe u neadekvatnom i nesigurnim uvjetima stanovanja: Beskućnik je osoba koja nema mjesto stanovanja niti sredstva kojima bi mogla podmiriti troškove stanovanja, a boravi na javnim ili drugim mjestima koja nisu namijenjena ili primjerena za stanovanje ili koristi uslugu privremenog smještaja u prihvatilištu ili prenoćištu.

Nacionalni plan za prevenciju i borbu protiv beskućništva mora biti usmjeren prema tri prioriteta i glavna cilja: osiguranje uvjeta za prevenciju beskućništva razvojem preventivnih usluga i provedbom mjera i aktivnosti koje će spriječiti beskućništvo; osiguranje uvjeta za smještaj i socijalno uključivanje beskućnika; međuresornu suradnju i uspostavu koordiniranog sustava potpore beskućnicima i osobama u riziku od beskućništva.

Martina Goluban, mag. psych.
Rehabilitacijski centar za stres i traumu

U SJENI ULICA: SVJETLA NADE ZA MENTALNO ZDRAVLJE BESKUĆNIKA

Beskućništvo može biti iznimno stresno i traumatično iskustvo, što može znatno utjecati na psihičku dobrobit pojedinca. Mnogi beskućnici suočavaju se s poteškoćama kao što su depresija, anksioznost, PTSP i druge mentalne poteškoće. U izlaganju se bavimo izazovima mentalnog zdravlja s kojima se suočavaju beskućnici, uzimajući u obzir socijalne, emocionalne i ekonomske čimbenike koji pridonose njihovoj ranjivosti i načinima osiguravanja adekvatne podrške kroz interdisciplinarni pristup i inkluzivne intervencije.

Helena Babić
Jan Milin Herceg
HCK-Gradsko društvo Crvenog križa Pula

IMAMO LI TRAJNO RJEŠENJE ZA OSOBE U BESKUĆNIŠTVU?

U trenutnom modelu „stepenica” (prihvatilišta, prenoćišta), korisnik slijedi put koji ga čini, “spremnim za stanovanje”. Korisnik je istreniran i pružena mu je podrška da živi samostalno nakon privremenog smještaja. U Housing First modelu, korisnik je smješten direktno u trajno stanovanje sa fleksibilnom i kontinuiranom podrškom.

Istraživanja na područjima gdje se provodi Housing first pokazala su da je 90 % korisnika ostalo u trajnom smještaju i nisu se vraćali u beskućništvo, dok je smještaj po tradicionalnom modelu pokazao lošije rezultate odnosno korisnici najčešće ispadnu iz sustava kada se smjeste u prihvatilišta/prenoćišta radi nepoštivanja kućnog reda ili nakon odlaska u trajni smještaj kada više nemaju podršku.

Osnovna načela Housing firsta su adekvatno stanovanje je ljudsko pravo, korisnici usluga imaju pravo na izbor i kontrolu, razdvajaju se smještaj i liječenje, orijentiranost ka oporavku, smanjenje štete, aktivan angažman korisnika bez prisile, planiranje usmjereno na individualne potrebe i fleksibilna podrška (koliko god je potrebno).